

Nasprotujoče si razsodbe.*)

Dunaj, 17. nov. 1914.

V zadnji številki ste priobčili moje poročilo o razsodbi državnega sodišča z dne 25. oktobra t. l., kjer je rečeno, da se staršev brez konfesije ne more siliti, da bi za svoje šoloobvezne otroke, ki so tudi brez konfesije, določili kako od države priznana veroizpoved v svrhu poučevanja v veronauku, ker bi se s tem kršila v členu XIV. državnega osnovnega zakona vsakemu državljanu zajamčena pravica svobode vere in vesti.

Danes vam moram poročati, da je v zadnjih dneh izdalo upravno sodišče tej razsodbi državnega sodišča dve nasprotujoči razsodbi.

Dne 4. t. m. je namreč razsodilo upravno sodišče povodom pritožbe zasebnega uradnika Kisza proti dunajskemu okrajnemu šolskemu svetu, ki je Kiszu ukazal, da mora določiti svoji šoloobvezni hčeri kako od države priznana veroizpoved v svrhu poučevanja veronauka, da taka obveznost obstoja.

Nadalje se je te dni z enako zadevo pečalo tudi upravno sodišče ter je izdalo zgoraj omenjeni razsodbi državnega sodišča nasprotujočo razsodbo. Drugi slučaj je bil ta: Anton Kristan v Ljubljani je dobil od šolskih oblasti povelje, da mora določiti vero svojemu otroku, dasi je sam brez konfesije. Pritožil se je proti poveljem končno na upravno sodišče, in to je njegovo pritožbo deloma proglasilo za nedopustno, deloma za neutemeljeno ter se postavilo na stališče, da mora Anton Kristan za svojega šoloobveznega otroka določiti vero, v kateri naj se v šoli poučuje.

* Za zadnjo številko prepozno došlo.

Uredn.

Izgovori.

I. B.
(Dalje.)

In krčmarji in gostilničarji? Ne boj se, ne bo jim še treba vezati culice! Res so potrebne gostilnice in krčme za potnika, tujca, da se more odpočiti, pokrepčati. Ali pa so vse potrebne in odgovarjajo svojemu namenu? So li v gnezdih, kjer je več gostilnic kakor hišnih števk, res vse potrebne? Pa jih obereš mogoče polovico in nedobiš dostikrat niti kruha, še manj kako drugo jed. Da ima nekateri le malo brozge v kleti, pa že misli, da ima gostilnico. Bilo bi naj jih manj, pa boljše. Tako pa — kakor pajek — ima alkohol povsod nastavljene mreže — in muhe se love. Saj ni mogoče mimo, kjer »Bog roko ven moli«. Že konj ve, koliko postaj ima gospodar. In koliko živali se pokvari na ta način! Voznik sedi v topli sobi in se zaliva, razgreta žival pa mora stati brez odeje in hrane. Da nadomesti nepotrebno zamujeni čas, alo z bičem po konju — do bližnje postaje. Nazadnje pa le kasno ponoči pripelje svojo barko na vozu domov, pa zahvaliti bi se moral človek — živali. Kakor rečeno, gostilnice morajo biti, a mnogo je takih, ki so le v izkušnjavo in zavajanje lahkomišelnim ljudem. O žganjarnah sploh škoda vsake besede. Nekateri gostilničar ali krčmar zna pač dobro napeljevati vodo na svoj mlin. V obraz ti ne bo nikdar povedal svojega mnenja o tebi, ker bi bila pri tebi zamera in njemu škoda. Če bo čutil kaj imetja, ti bo dajal z največjim veseljem na kredo. Račun bo dosegel hitro neverjetno višino. In po gostilnicah toliko hvaljen gospodar bo postal suh, pred hišo pa zapoje boben. Tedaj pa ti bodo brusili v brk, kar so prej govorili za tvojim hrbtom, da si pijanec, zapravljivec in podobno. Sedaj šele izveš resnico, ko je prepozno. Sladki gostilničar, prej najboljši prijatelj, te bo sedaj vrgel čez prag in še kako psovko za teboj. Ljudem itak silno prija hvala in laskanje, pijancu pa sploh moraš kaditi, sicer sta kmalu navzkriž. Znano pa je med ljudmi, da je siromak tisti, kogar hvali krčmar. Kako pa žive ljudje, ki niso gostilničarji in krčmarji? Delati morajo, kakor bi morali oni, ko bi zmanjkalo muh. — Sicer pa vedi, da največ tvojih žuljev pobaše v žep tujec, ki fabrice razne brozge in jih uvaža pod domačimi in bobnečimi imeni.

Toliko vprašanj in izgovorov ima, za vse mogoče se briga, seveda dozdevno, da olupša svoje dejanje, sebe. Kaj pa s sirotami, nesrečniki, ki jim je alkohol ugrabil, uničil najdražje, vse? Tega vprašanja ne stavi, ker bi se mu zbudila vest. Hoče tudi apelirati na Boga, češ: Tvoje darove zatirajo! — Le počasi, prijatelj, s svojo vero in pobožnostjo! Čemu pa imaš pamet in prosto voljo? Morda samo za to, da obe zaslužni demonu alkoholu?! Se li ne da

grozde drugeče uporabljati, konservirati? Bog je ustvaril grozde, a ne vina. Potemtakem je tudi ustvaril pivo, žganje, »Florijana«, »Boštjana« i. t. d. Zakaj pa ne ješ volčjih črešenj, strupenih gob in drugih strupov, saj je tudi te ustvaril Bog? Zakaj ubijamo kače, zveri, saj je tudi te ustvaril Bog? Ker nam škodujejo. Praviš prav. Sedaj pa primerjaj, kako malenkostna je v primeri škoda, ki jo napravijo te živali, z ono škodo, ki jo povzroča alkohol. Kako neznatno je število žrtev strupenih kač in divjih zveri — dasi znaša več tisoč na leto — napram tisočim in stotisočim žrtev alkohola. (Dalje.)

Književnost.

»Domača knjižnica« je naslov novega zbornika, ki začne izhajati v kratkem. Namen »Dom. knjižnice« je, prinašati prevode iz svetovne književnosti in to za tako nizko ceno, da si jih lahko omisli vsaka hiša. V dolgih zimskih večerih bodo zvezki »D. k.« vaši najboljši drug. V svojem jeziku spoznate slavne pisatelje velikih narodov. Našim ranjenim in bolnim vojakom ne naredite večjega veselja, kakor da jim naročite »Domačo knjižnico«. Zvezki »Domače knjižnice« naj tvorijo v resnici podlago domači knjižnici, ki si jo naj preskrbi vsaka slovenska hiša. Posamezni sešitki bodo imeli velikost 19x27 ter obsegali 64 strani in to za ceno 30 vin. Razentega pa dobi prvi zvezek, manjšega obsega popolnoma zastoj vsakdo, ki ga želi. Pošljite takoj svoj naslov na založnika Ljudevita Koserja, pošta Juršinci pri Ptuj, Štajersko, da dobite takoj, kakor hitro izide, prvi sešitek zastoj in brez vsake obveznosti na ogled. Pač pa prosimo založnika, da priloži vsakdo pozneje ko pošlje naročnico, vsaj 5 vin. za »Rdeči križ«. Zvezki »Domače knjižnice« se ne bodo dobivali po knjigarnah, temveč samo pri založniku. Ne odlašajte dolgo, temveč pišite še danes dopisnico, ker sicer je mogoče, da zamudite to ugodno priliko. — »Popotnik« objavlja v 11. let. štev. to-le vsebino: 1. Pav. Fleré: Za Slov. Š. Matico. 2. Pav. Fleré: Reforma učne v delovno šolo. 3. Pav. Fleré: Utrinki. 4. Miro Šijanec, Maribor: Jezikovni pouk in dušeslovje. (Konec.) 5. Književno poročilo. 6. Razgled: Šolske in učiteljske vesti. — Razne vesti. — Mala poročila. — Upravništvu piše: »Današnji številki smo priložili pošne položnice. Kdor ima naročnino poravnano za tekoče leto, naj jo shrani za prihodnje leto. Prav vljudno in nujno prosimo vse one, ki so kaj na dolgu, da nam v najkrajšem času nakažejo kak znesek. Odkar je vojna, je izostalo skoro vsako vplačevanje. Tako ne more iti več dalje.«

Srednješolske vesti.

Iz srednješolske službe. Anton Jug, učitelj na mestnem dekliškem liceju v Ljubljani, je dobil od učnega ministrstva naslov profesorja.

Iz bosanskih srednjih šol je bilo — kakor poroča »Grazer Volksblatt« — izključenih na začetku letošnjega šolskega leta 180 dijakov, večinoma v Sarajevu. Nekaj profesorjev se nahaja zaradi zamerjanja zapriseženih dolžnosti v zaporu. — Pred sarajevskim sodiščem se prične v kratkem drugi veleizdajniški proces, v katerega je zapletenih mnogo mladih ljudi. — Otvoritev srednjih šol v Sarajevu in v ostali Bosni ter Hercegovini je sploh odgojena na nedoločen čas.

Uniforma za dijake v Dalmaciji. Splitsko »Naše Jedinstvo« piše: Naznani smo staršem dijakov na srednjih šolah, naj jim ne kupujejo več klobukov in čepic, ker dospe te dni v Split zaloga čepic v smislu odredbe šolskih oblasti in ker bo vsak dijak primoran, nositi tako čepico. Kasneje se uvedo za dijake tudi uniforme. Kroj za sedaj še ni določen.

V Gradcu je 27. pret. m. umrl vpo-kojeni profesor Alojzij Vavroh, ki je dolga leta poučeval na mariborskem učiteljskem. Pokojnik je bil odločno slovenskega mišljenja. Dosegel je starost 64 let. Blag mu spomin!

Kranjske vesti.

—r— Sin tovariša Juraja Režka, odvetniški kandidat dr. Ivan Režek, se nahaja v ruskem ujetništvu. O njem ni bilo nobenega glasu že od 20. avgusta. Sedaj je pa pisal svojem, da je bil 26. avgusta ranjen in zajet od sovražnika. Sedaj biva v Stavropolu v Kavkazu, je ozdravel in se mu dobro godi.

—r— Sin tovariša Valentina Burnika nadučitelja v Metliki, Bogumil Burnik, stotnik topničarskega polka št. 33, je dobil signum laudis za vojno dekoracijo.

—r— Razpis učiteljskih služb. Na dvorazredni ljudski šoli v Žalni je razpi-

sana nadučiteljska služba, na enorazredni ljudski šoli na Polju učiteljska služba v stalno nameščenju z omejitvijo za moške prosilce. Prošnje do 6. decembra 1914 okr. šolskemu svetu v Litiji.

—r— Poravnal se je s cerkveno oblastjo znani župnik v pokoku g. Anton Berce in preklical vse svoje proti ljubljanskemu škofu naperjene trditve.

—r— Z deželnege odbora kranjskega. Učiteljem-enoletnikom se dovolj izredna podpora po 25 K na mesec, dokler ne odrinejo na fronto, najdalje pa za dobo štirih mesecev. — Suplenti na ljudskih šolah namesto vpoklicanih učiteljev se dovolijo le izjemoma, v ostalem pa je dolžnost učiteljstva, ki je še na razpolago, da vzdržuje pouk, četudi v skrčeni izmeri. — Obrtno-nadaljevalnim šolam se bo izplačalo za preteklo šolsko leto dovoljene in že porabljene dotacije, za tekoče šolsko leto pa se ustavijo vse te dotacije, kakor je to tudi že storila država.

—r— Za vojake. Županji gospe Franji dr. Tavčarjevi je izročilo podpisano vodstvo sledeče: Učenke Franca Jožefa I. mestnega dekliškega liceja in učenke licejske ljudske šole »Mladika« se usojajo poslati vrlim vojakom domačega polka, ki so se in se bodo zopet bojevali junaško in pogumno za cesarja in domovino, prav tople pozdrave z iskreno željo, da bi se prav kmalu in zmagovito vrnili v svojo domovino. 31 parov volnenih nogavic, 45 parov volnenih rokavic, 59 parov volnenih kolenic, 41 parov volnenih čepic, 28 parov volnenih šalov, 5 parov volnenih naušesnikov, 7 parov volnenih opasnic, 17 parov volnenih srajc, 2 para volnenih spodnjih hlač, 6 parov volnenih nožnih krp. — Ljubljana, 14. novembra 1914. — Vodstvo »Cesarja Franca Jožefa I. mestnega dekliškega liceja.«

—r— Na severnem bojišču je bil ranjen Albert Vederjak, strokovni učitelj na kmetijski šoli na Grmu in poročnik 4. bos. polka. — Nahaja se v bolnici na Dunaju.

—r— Iz Kamnika poročajo: Na dekliški šoli so deklice pletle gorko obleko za vojake že od 29. avgusta naprej. Oddalo se je za »Rdeči križ« 392 parov zappestnikov, 182 parov nogavic, 109 snežnih oglavnic, 15 pasovnic, 10 šalov in 176 parov krp za noge.

—r— V Dragatušu preživljajo 16 beguncev, večinoma žensk in otrok. Pribežali so iz okolice Przemisla. Za ranjence je nabralo šolsko vodstvo 106 K 78 vin., župni urad okrog 80 K. Odposlalo se jim je tudi mnogo zabojev raznovrstnega sadja. Učiteljstvo prispeva od svoje plače vsak mesec 1% za nakup volne. Tudi posojilnica je nekaj darovala. Učenke so se marljivo poprijele dela, dečki pa donajajo robidno listje za čaj. Pobira se tudi ovčja volna po fari, ki se bo pustila pred uporabo v tvornici spreiti in prebarvati.

—r— Z zadnje javne seje občinskega sveta ljubljanskega. Občinski svetnik tovariš Jakob Dimnik je poročal o porabi dotacij na mestnih ljudskih šolah v letu 1913/14. Računi se odobre, šolskim vodstvom se naroča, da predlože račune najkasneje 4 dni po zaključku šolskega leta, c. kr. mestni šolski svet naj predloži svoje nasvete in svoja navodila. — Novi statut mestnega dekliškega liceja se v besedilu nekoliko izpremeni. — Vzame se na znane dovoljenje učnega ministrstva, da sme prevzeti ravnatelj liceja Ivan Macher tudi vodstvo zasebne dekliške šole »Mladike«, ki preide sedaj v mestno upravo. Obenem se nastavi učiteljice ter se jim vštejejo leta službovanja pri »Mladiki«. Njih službeni prejemki se uredijo po pragmatiki. Prevzamejo se učiteljice Marija Grošljeva, Cirila Pleškova, Mar. Gomilškova, Marija Arzelinova in Milica Prosenčeva, kakor smo to že poročali v zadnji številki.

—r— Pouk na javnih mestnih deških ljudskih šolah v Ljubljani. S poukom na javnih mestnih deških ljudskih šolah v Ljubljani se zaradi »nepričakovanih ovir« ne bo moglo pričeti, in ostanejo šole tudi še zanaprej na nedoločen čas zaprte.

—r— Darila v naturalijah naših šol za vojake na bojišču. Ljudska šola v Trzinu 25 parov kratkih volnenih nogavic, 13 snežnih oglavnic, 16 parov golenk, 33 parov zappestnikov; ljudska šola v Komendi 2 volnene spodnje hlače, 14 parov kratkih volnenih nogavic, 43 parov zappestnikov, 2 opasnici; ljudska šola v Šmartnem pod Šmarno goro 4 pare zappestnikov, 8 parov rokavic brez prstnikov, 1 par zappestnikov, 2 šala; ljudska šola v Šmarju pri Grosupljem 2 para volnenih kratkih nogavic, 4 pare zappestnikov, 1 opasnica, 6 parov dokolenic; ljudske šole v Radečah, St. Rupertu in St. Janžu potom okr. glavarstva v Krškem 113 parov volnenih kratkih nogavic, 6 parov rokavic brez prstnikov, 12 snežnih

oglavnic, 10 parov zappestnikov, 57 parov krp za noge; ljudska šola v Radomljah 5 parov volnenih kratkih nogavic, 2 para zappestnikov; ljudska šola v Domžalah 16 volnenih kratkih nogavic, 12 parov zappestnikov, 2 šala; dekliška šola v Kranju 28 parov volnenih kratkih nogavic, 18 parov zappestnikov, 70 opasnic, 4 pare dokolenic, 48 parov rokavic brez prstnikov, 9 parov rokavic, 48 parov volnenih nogavic; ljudska šola na Dobravi 10 parov volnenih nogavic, 12 snežnih oglavnic, 2 para zappestnikov, 6 šalov, 15 parov dokolenic, 6 parov ušesnikov; ljudska šola v Tomišlju 12 parov volnenih kratkih nogavic, 9 parov zappestnikov; dekliška šola v Ribnici 18 parov volnenih kratkih nogavic, 1 par rokavic brez prstnikov, 61 parov zappestnikov, 19 parov krp za noge; žensko učiteljske v Ljubljani 15 volnenih srajc, 10 volnenih spodnjih hlač, 2 para volnenih kratkih nogavic, 60 snežnih oglavnic, 1 par zappestnikov, 16 opasnic; ljudska šola na Vrhniki 360 parov zappestnic, 50 parov kolenk, 30 čepic, pasove in nogavice.

—r— Učiteljstvo v Loškem potoku je ponovilo svojo prireditev z uprizoritvijo Ganglove dramatične slike »Zadnji obisk« dne 15. pret. m. z lepim moralnim in materialnim uspehom.

—r— Za stalno učiteljico gospodinjstva na mestnem dekliškem liceju v Ljubljani je imenoval občinski svet ljubljanski tovarišico Jerico Zemljanovo.

—r— Dramski komite »Rdečega križa« v Postojni je uprizoril dne 15. pret. m. na korist »Rdečemu križu« Ganglovo dramo »Sin«.

—r— Novomeško učiteljsko društvo poroča, da je 6 njegovih članov pod orožjem. Učiteljev izven te organizacije je v okraj mobiliziranih 8 (5 Slovencev in 3 Nemci). Z novomeškega okraja je torej v vojni 14 učiteljev.

—r— Imenovanje. C. kr. deželni šolski svet je z odobrenjem c. kr. učnega ministrstva imenoval za namestnika c. kr. okr. šolskega nadzornika v Novem mestu in Črnomlju šol. vod. Frana Lavtiza, a. iz Spodnje Šiške. Začasno vodstvo deške in dekliške osemrazrednice spodnješišenske je na poveril ondotnemu učitelju Josipu Wagnerju.

—r— V ruskem ujetništvu v Chodšentu, okraj Samarkand (pod Himalajo), je vojni kurat Mirko Cepuder, sin tovariša Josipa Cepudra, voditelja III. m. deške ljudske šole v Ljubljani.

—r— Na pogrebu slavnega našega skladatelja Davorina Jenka, ki se je vršil preteklo soboto popoldne v Ljubljani na pokopališču pri Sv. Križu, so zastopali našo organizacijo tovariši: L. Jelenc, Zavezo, Juraj Režek Deželno slovensko učiteljsko društvo in Jakob Dimnik Ljubljansko učiteljsko društvo.

—r— † Anton Gorše. Ni bil učitelj, bil je pa učiteljski prijatelj, da malo takih. Zato je tudi učiteljstvo najraje posečalo njegovo gostilnico, ki je v njej on skrbel za dobro klet, njegova pridna družica pa za izvrstno kuhinjo. In vse za zmerne, ne pretirane cene. Dne 24. novembra smo ga spremlili k večnemu počitku k Sv. Križu. Dolg izpreved se je pomikal po Marije Terezije cesti, ki je pokazal, kako priljubljen je bil blagi pokojnik. Saj ga pa tudi res ni imel sovražnika, ampak nebroj prijateljev. Pri okupaciji Bosne se je z velikim navdušenjem boril in bil zato odlikovan s srebrno svetinjo; poleg te je imel še tri druge vojaške svetinje. Pa navdušen in značajan naprednjak je bil tudi pokojni Gorše. Njegov izpreved je spremljala vojaška godba. Kot bivšemu občinskemu svetniku so mu izkazali zadnjo čast tudi napredni občinski svetovalci z gospodom županom in g. podžupanom na čelu. Seveda, učitelji smo ga tudi spremljali na zadnji poti. Bodi blagemu možu in vzornemu rodoljubu blag spomin!

—r— Deželni proračunski provizorij za leto 1915. Po sklepu deželnege odbora se bodo za leto 1915. pobirale do prihodnjega zasedanja deželnege zbora vse deželne davčine in doklade v isti izmeri, kakor v letu 1914. Temu sklepu je treba najvišje sankcije.

Štajerske vesti.

—r— Iz Maribora nam poročajo: Z mrzlično naglico gradijo velikansko poslopje za novo meščansko šolo. Kako pa je z zgradbo meščanske šole v Žalcu?

—r— Iz St. Pavla pri Preboldu. Namesto venca na grob rajnemu Josipu Vidicu sta poklonila za ubožno šolsko mladino v St. Pavlu gg. Mihael Randl, c. in kr. podpolkovnik v Celju, in dr. Anton Schwab, zdravnik v Celju vsak po 25 K, kot hvaležna učenca rajnega nadučitelja Vidica. Srčna hvala!